

BUITEN

30^E JAARGANG N^O. 44

ZATERDAG 31 OCTOBER 1936

IN FIESOLE (BIJ FLORENCE). OP DEN ACHTERGROND DE TOREN DER KATHEDRAAL

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

IN FIESOLE (BIJ FLORENCE). (ILL.)	BLZ. 517
EEN DAG AAN DE GUADAIRA (GEÏLL.), DOOR G. D. LUTKE MEYER	BLZ. 518—519, 528
„EN TRECKSCHUTE”, DOOR WS.	BLZ. 519
MOLENS (GEÏLL.), DOOR F. KOSTER (V)	BLZ. 520—522
VLIEGENDE EDELSTEENEN (GEÏLL.), DOOR KO ZWEERES	BLZ. 522—524
HET NIEUWE LANDHUIS (GEÏLL.), (SLOT), DOOR W. RETERA WZN.	BLZ. 524—525
DE HERFSTTIJLOOS (GEÏLL.), DOOR P. MEIJER	BLZ. 525—526
HERFST — PADDESTOELENTIJD (GEÏLL.), DOOR M. BARENDRECHT-HOEN	BLZ. 526—528

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar Rokin 74—76, Amsterdam. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten is verboden.

EEN DAG AAN DE GUADAIRA¹⁾

DOOR G. D. LUTKE MEIJER (Zie de afbeeldingen op blz. 528)

HET was dien dag bij uitstek geschikt weer voor een excursie als de onze. De anders zoo stralende Andaluzische hemel was wat betrokken; eigenlijk leek het op regen, maar die zit hier in de maand Juni niet meer zoo los. Wij hadden 's morgens de lucht geïnspecteerd en knikten elkaar tevreden toe: bij zulk weer is het nog wel te doen. ☼ Dus namen wij het treintje, dat ons van Sevilla naar Alcalá de Guadaira zou brengen, hetzelfde schommeltreintje, dat een uurtje voordien een lading ezeltjes en broodventers naar Sevilla had gebracht voor den verkoop van een gedeelte van de 50.000 kilo brood, die Alcalá de Guadaira, de „burcht van de bakkers”, dagelijks over Sevilla uitstort. ☼ Vijftien kilometer lang schommelden wij tusschen de olijfgaarden door. De knoestige boomen met hun zilvergrijs loover trokken lange richels links en rechts van de spoorlijn, en daartusschen praalden de voorjaarsbloemen nog, roode klapprozen, blauw slangenkruid en rose malva's, bonter tapijt, dan onze bloembollenvelden omstreeks Paschen. Het voorjaar is dit jaar bijzonder mooi geweest in Zuid-Spanje, doordat de regentijd abnormaal lang heeft aangehouden: vier maanden langer dan men hier gewend is. De zeldzaamste bloemen konden zich dit jaar ontwikkelen, kruiden, die anders al lang door de felle zon zouden zijn weggeschroeid. ☼ Tenslotte nog een paar sinaasappeltuinen en dan — beneden — het zilveren lint van de Guadaira en vóór ons op een heuveltop, hooguitstekend boven het morsig stationnetje, de burcht van de Guadaira, een oude ruïne, waaraan het stadje zijn naam ontleend. Eerst zouden wij de ruïne bekijken en we klauterden daarom langs een smal fleurig omzoomd paadje

1) Na lange omzwervingen kwam dit artikel van onzen medewerker in ons bezit. Het was juist vóór het uitbreken van den burgeroorlog geschreven en geeft een duidelijk beeld van Andaluzië, zooals het vóór den 19en Juli was. Sindsdien is aan dezen idyllischen toestand wél veel veranderd. RED.

naar boven. Maar voor we boven waren werd onze aandacht getrokken door een geweldig rumoer op het perronnetje beneden en wij genoten even van een zeldzaam schouwspel: de ezeltjes kwamen aan en werden in het gereedstaande treintje geladen. Langs het weggetje kwamen er nog tien, twintig aanschommelen, een kerel er boven op tusschen de ezeltjes, links en rechts van den dikken buik. „So burro! so!” — het geroep, waarmee de Spaansche ezeldrijvers hun dieren uitnoodigen stil te staan, was niet van de lucht. En ook de dieren lieten zich niet onbetuigd. Een rechtgeaarde Spaansche ezel begint van pure levensvreugd te balken. zoodra hij een soortgenoot ontwaart en ik verzeker U, dat een concert van vier, vijf ezels aan teere trommelvliezen heel wat te verwerken geeft. ☼ 't Was aardig om van den hooge uit het bedrijf op het perronnetje gade te slaan. De mannen — de schrale don Quijoten zoowel als de rolronde Sancho Pancha's — sprongen van den ezelrug en repten zich de wit-linnen broodkorven van hun ezeltjes te hijschen en naar binnen te schuiven in de gereedstaande goederenwagens. En toen de dieren nog: onder veel geroep en veel klappen op den hoekigen schonk werden de burro's naar den ezelwagen gedreven. Nog een zetje dan — en ze waren er. Een arme stakker, het ezeltje, dat het laatst is: want terwijl alle andere dieren nog voldoende ruimte hebben om zich om te draaien, kop aan kop met zijn reisgenooten, moet de laatste genoeg nemen met een plaatsje andersom: de snuivende neusgaten bij de zwaaiende steerten van de anderen. Alle korven en alle ezeltjes hadden tenslotte een plaats; de deuren schoven knarsend dicht, de conducteur floot en de bakkertjes holden naar de personenwagens vooraan in den trein, die reeds in beweging was, toen de laatste reiziger zich hijgend en proestend aan het portiek vastklampte. Daar ging Sevilla's tweede portie brood. Straks worden de ezeltjes weer beladen en dan gaat het in een langen optocht naar de stad, waar het brood deur aan deur wordt uitgevent. ☼ Dat is Alcalá's rijkdom: het brood. Als we straks boven op de ruïne zijn, kunnen wij de bakkersschoorstenen overal in het stadje zien rooken. Maar eerst zien wij ook de armoe van Alcalá: Bij het omslaan van een hoek, het passeeren van twee overhangende rotspunten, komen wij plotseling midden in een dorp van grotwoningen. Aan den voet van de hooge brug hebben zich hier eeuwen geleden de zigeuners genesteld en zij wonen er thans nog. Misschien is het zigeunerbloed wat vermengd; althans echte zigeunertypen waren het niet, maar overigens, welk een primitieve wereld! Die grotwoningen zijn donkere spelonken zonder ventilatie, met ruw uitgehouwen wanden, en zolders, waarop de zwarte aanslag zit van ettelijke honderden jaren. ☼ Voor de deurlooze ingangen hangt een gordijn, een oude zak, een gore lap. Ventilatie is er niet en in den zomer speelt zich dan ook het heele leven van de grotbewoners af voor de spelonken, op de terrasjes tusschen de drie meter hooge Opuntia's en op de steenige paadjes, die leiden van hol tot hol. Daar kruipen de halfnaakte kinderen rond, bedelend om een cent, zoodra ze de lucht krijgen van een „rijken vreemdeling” — daar wordt het potje gekookt op een

kampvuurtje van steenen en daar wordt — een vaste regel is er meestal niet — een hap naar binnen gewerkt, dan door deze en dan door gene. En ook wordt daar de wasch gedaan, die door grootje te drogen wordt gehangen op de gevaarlijk gestekelde bladcactussen. Binnen wat schaarsch huisraad, een paar ijzeren ledikanten, een stoel, een spiegel en een nachtkastje — niet eens zoo kwaad allemaal en ook behoorlijk proper. Wonderlijk bij zooveel armoë. ☼ Nog een paar smalle paadjes en we waren boven in het oude kasteel, dat indertijd tot woonplaats heeft gediend aan koning Ferdinand, die de Mooren uit Sevilla verjaagd heeft en door dit wapenfeit eigenlijk den strijd tusschen Bijbel en Islam ten gunste van het Kruis heeft beslecht. ☼ De Heilige Ferdinand heeft hier ongetwijfeld een prachtig uitzicht gehad. Alcalá de Guadaira („de veste van de Guadaira”) zal in het midden van de dertiende eeuw nog wel niet zoo groot zijn geweest, maar de Guadaira was er toch zeker en net als nu zal haar grijsgroene water aan den voet van den heuvel hebben geknaagd, zullen er menschen in de grotten hebben gewoond en zullen ezeltjes met takkebossen en levensmiddelen langs de paadjes zijn omhoog geklauterd. Van den hoogsten toren kon koning Ferdinand in de verte Sevilla zien liggen, de stad waarover hij later den scepter zou zwaaien. ☼ Wij waren ondertusschen weer naar beneden geklauterd, naar de verblindend wit gekalkte huizen van Alcalá. Het was al tamelijk laat: de koe was er al geweest en het was een buitenkansje, dat we ergens voor een deur nog een boer met zijn melkdier zagen, plus nog het onafscheidelijke gemuilkorfde kalf, dat de laatste restjes mag drinken. Men heeft in Alcalá nog geen V.A.M.I., die de melk zuiver en gepasteuriseerd aan uw woning aflevert: dat gaat hier heel anders toe — het is de koe zelf, die de melk brengt voor de deur van den kooper. U kunt krijgen zooveel u wilt — zolang althans de voorraad strekt. Is de koe „leeg”, dan krijgt het kalf de restjes en wordt er fluks een andere koe gehaald voor de klanten, die nog niets hebben gekregen. ☼ Een Spaansche kennis uit Alcalá had ons reisplan voor dien dag uitgewerkt. Hij zou zorgen voor een ezeltje voor de kinderen en zou ons dan naar het oude Moorsche kasteeltje brengen, dat ergens op vijf kilometer afstand van Alcalá midden tusschen de olijfvelden ligt en vandaar naar den „Gandul” — een oud verlaten plaatsje en het heerenhuis, dat daar gevestigd is. En vervolgens zouden wij langs de Guadaira weer terug naar ons uitgangspunt, een romantischen watermolen aan de Guadaira, waar het ezeltje thuishoorde. ☼ Goed, de karavaan zet zich in beweging, de kinderen jubelend vooruit, dolblij in het vooruitzicht een reis te maken op een echten ezel, en wij ouderen — ezeldrijvers in spe — achteraan, genietend van de mooie natuur en den weligen subtropischen plantengroei in de tuinen langs de rivier. ☼ Het was een paar dagen droog zonnig weer geweest en dus waren de oude irrigatiemolens, die nog dateeren uit den tijd der Mooren, in bedrijf gesteld. Een muildier gaat urenlang rond in den tredmolen en brengt aldus een rad in beweging, waarover een band van aarden kruiken loopt. Die band daalt als een Jacobs ladder af in

den soms zes à zeven meter diepen put. Gevuld rijzen de kruiken weer omhoog om dan bij de wenteling onder veel geklater te worden leeggestort in een goot. Aldus vloeit het water in de betonnen bakken, waarmede heel de „huerto” wordt geïrrigeerd. Overal zagen wij de ezeltjes in de weer, net zooals zij reeds eeuwen geleden hebben gedaan. Het is of hier de techniek nog bekend is — alsof hier de tijd zelf . . . een middagdutje doet in de schaduw van den moerbeiboom. ☼ Maar in die tuinen wordt hard gewerkt. Het klimaat is zoo gunstig, dat bijna heel het jaar kan worden geoogst. In December-Januari zijn de sinaasappels rijp, daarna komen de tuinboonen, de aardappelen, de snijbiet, andijvie, sla, artisjokken; in Mei komen de lekkere Junipeertjes en de moerbeien en nog een maandje later de vijgen, en daarna de granaatappels, die nu zoo felrood bloeien. (Slot volgt)

„En treckschute”

HET „Journal intime” van Henri Frédéric Amiel. ☼ Het is in het begin van 1881. Langzaam ebt het verziekte leven van den schrijver weg, en van dag tot dag nemen zijn krachten af. Maar het is ontroerend op te merken, hoe hij ook nù nog liefderijk en rustig de wereld en zichzelf waarneemt, en zijn bevindingen en opmerkingen noteert, als was hij de belangstellende toeschouwer bij zijn eigen traag verscheiden. ☼ Het leven is leeg geworden. Het is zwak en zeer nabij den dood, en daarom heeft het geen plaats meer voor eenig doel. Het is een rivier, die breed en kalm onder het avondlicht voortgaat naar den oceaan, en dien zoo dicht is genaderd, dat men niet meer weet, of de stroom reeds opgehouden en de zee begonnen is. „Cet état flottant, qui n'est ni la mort ni la vie . . .” zegt het dagboek op 18 Februari. ☼ En Amiel, die zoo'n bijzonder fijn gevoel voor stemmingen heeft, herinnert zich nù den tijd, acht jaren geleden, dat hij voortgleed over de vaarten van Holland zonder schokken en zonder gerucht. ☼ „Je crois être encore en treckschute” merkt hij op. „Ternauwernood hoort men het zachte geklots van het water, dat het voortgaande vaartuig klieft, of de hoef van het trekpaard, dat draaft op het zandige pad. ☼ Er is in deze wijze van reizen iets fantastisch. Men is er niet zeker van, nog te bestaan, en aan de aarde gebonden te zijn . . .” ☼ „On n'est pas sûr d'exister encore et tenir à la terre . . .” Wie heeft in zóó weinig woorden ooit zoo meesterlijk den indruk beschreven, die er nù nog van ons Hollandsch landschap uitgaat. Een vlakke vaart spiegelt den hemel, en aan den oever ruischt het riet; de horizont is eindeloos ver, en het land is vlak zonder markante punten, en héél hoog gaan de majestueuze stoeten der wolken. Hier is de grens tusschen tijd en eeuwigheid. „Cet état, flottant, qui n'est ni la mort ni la vie . . .” En daar diende men eigenlijk te reizen, niet in een modern verkeersvoertuig, maar zóó: voortglijdend, traag en zonder schokken en zonder gerucht, „en treckschute”, hét Hollandsche vervoermiddel bij uitnemendheid. „En treckschute”, . . . en van de landen waait de geur van het hooi, en men zit op het dek, en rookt een pijp, en ruimte en tijd zijn tot een eeuwig hier en nu geworden. Ws,

ACHTKANTIGE BOVENKRUIER AAN HET GEIN

MOLENS

DOOR F. KOSTER (V)

HET is, zooals ook in de natuur, in de technische wereld een voortdurend strijden tusschen de machten van het verleden en die van den komenden tijd. Nieuwe uitvindingen bedreigen oude instrumenten en industrieën, wellicht om op haar beurt over eenigen tijd voor nog doeltreffender verbeteringen plaats te maken. De diligence en de trekschuit hebben het afgelegd tegen de moderne vervoersmiddelen. Gunstiger is de positie van het gas tegenover de electriciteit, al heeft het een zwaren strijd te voeren. En de windmolen? Hebben wij er niet op gewezen, dat hij opnieuw in het brandpunt der technische belangstelling is komen te staan, ondanks de geweldige uitbreiding der motorische beweging? ☞ Dat wijst wel op iets bijzonders. Er zit in dien molen meer dan men gedacht heeft en men verwacht er meer van dan men nu vermoedt. Men beseft, dat de gebruikmaking van de vrije windkracht — welke er immers in zoo'n geweldige hoeveelheid is — in het geheele complex der economische krachten een factor van groote beteekenis is. Tallooze technici, die er nog niet in voldoende mate over nadenken, zijn natuurlijk huiverig om deze gedachte zoodanig te propageeren, dat waarlijk grootsche proefmetingen kunnen worden verricht, maar de gedachte leeft krachtig. Met rechtvaardig zelfgevoel kon de Vereeniging „De Hollandsche Molen” zelfs weldra zeggen, dat haar streven niet alleen op

aesthetische motieven steunt, doch ook op economische. Langzamerhand nemen de ingenieurs dan ook een steeds belangrijker positie in deze Vereeniging in. ☞ Wij kunnen slechts enkele punten aanvoeren om duidelijk te maken wat er hier op het spel staat. Allereerst is daar de prijzenkwestie der brandstoffen voor de motoren en de centrales voor elektrische beweging. Wanneer deze prijzen zoodanig zijn dat de exploitatie goedkoper is dan de bemaling met windkracht — van polders, bedrijven e.d. — dan kan men zich indenken, dat men aan de meer rendabele motoren de voorkeur geeft. Wie garandeert echter, dat deze prijzen zoo blijven? Dat zij niet hooger worden? Is de voorraad natuurlijke petroleum onuitputtelijk, zullen de reeds in steeds grootere hoeveelheden gewonnen kunstmatige brandstoffen — uit steenkool verkregen — niet duurder in plaats van goedkoper worden? Dreigt ons geheele economische leven zich niet vast te binden aan eenige centrales, die, zoo ze getroffen worden door gebrek aan brandstoffen of door vliegtuigen in een toekomstigen oorlog, alle bedrijvigheid stil leggen? Onze samenleving zou dan een chaos worden. De individueele zelfstandigheid en hare mogelijkheden van bedrijfsvoering dreigen verloren te gaan. De molens, die er vroeger algemeen voor zorgden, dat de boel niet spaak liep, zijn verdwenen! ☞ De overschatting van de elektrische techniek kàn tot groote gevaren leiden!

Terecht gaan de molentechnici thans dan ook van het standpunt uit, dat men de ons geschonken natuurlijke hulpbronnen niet langer moet verwaarloozen. ☞ In het jongste Jaarboek van „De Hollandsche Molen” komt een apart artikel voor over de windbemaling in abnormale omstandigheden. Zulke omstandigheden zijn helaas lang niet onmogelijk te achten. In een oorlog is windbemaling absoluut noodzakelijk te achten; elektrische centrales zijn natuurlijk zeer gezochte doelpunten voor vliegtuigen. Wat de verstoring van den brandstofaanvoer beteekenen kan, zelfs voor een neutraal gebleven land, is in 1914—18 wel bewezen. Men bedenke, dat het laaggelegen Holland een zeer groot belang heeft bij een blijvende bemaling. Een groot deel van onzen bodem bevindt zich onder den waterspiegel! Inderdaad kan men dan ook hier van een nationaal belang spreken. Men voege daar nog bij de intensieve agrarische cultuur uit de voorspoedige jaren, welke zich bij nieuwe omstandigheden moet aanpassen, dus goedkoop moet kunnen werken, om te beseffen, dat windbemaling dikwijls al te gauw in den steek werd gelaten. Men zucht in vele streken onder de kosten der dure bemaling. Het is dan ook zeer begrijpelijk, dat in een adres aan den minister van Waterstaat door het bestuur van De Hollandsche Molen gewezen werd op de groote inpolderingen van het IJsselmeer, waar toepassing der windbemaling op grooter of kleiner schaal werd aanbevolen, afgezien dus van het groote aesthetische belang, dat er mee gediend is. Nog een factor van groote beteekenis in het geheel der vraagstukken is, dat windbemaling aan vele handen werk geeft, dat tallozen wederom in een oud vaderlandsch bedrijf werk kunnen vinden. Op dit gebied zijn waarlijk de droevige gevolgen eener mechanisatie te ondervangen, zonder dat er van verlies van economische waarden gesproken kan worden; integendeel kan men veel goedkoop werken, althans zeker in tal van bedrijven en polders. Nu heeft men wel van zekere zijde het schrikbeeld opgehangen, dat de molens

KORENMOLEN (BELTMOLEN) BIJ HOGERHEIDE (N.-B.)

voor den toekomstigen N.O. polder ontzettend zwaar en talrijk moeten zijn, doch preciese cijfers en afmetingen heeft men van een en ander nog niet gegeven, zoodat men zich van dit schrikbeeld maar niet te veel moet aantrekken. ☞ Ook over een andere functie van den windmolen, namelijk de opwekking van electriciteit, is het laatste woord nog niet gesproken. Het voordeel zou natuurlijk zijn, dat men dan onafhankelijk is van toevoer van grondstoffen (kolen en olie), al valt het voorloopig nog moeilijk om te zien of windmolens in dit opzicht voor de algemeene electriciteitsvoorziening van belang kunnen worden. Intusschen staat het menschelijke vernuft nergens voor stil, en er zijn reeds plannen voor het maken van reusachtige molens op papier gezet. Die plannen lijken vooralsnog wat fantastisch, maar wie zal zeggen of zij geen werkelijkheid worden? ☞

In elk geval staat nu wel vast, dat de windmolen ook in economisch opzicht met heel andere oogen wordt aangezien dan een tiental jaren geleden. Het is zeker opmerkelijk, dat dit succes in zoo weinig jaren kon worden bereikt. Er zijn al Congressen over gehouden, wetenschappelijke vakbladen staan er vol van. ☞ Terecht hebben de beschermers en verdedigers van den windmolen dan ook voor zijn belangen gepleit, toen de Regeering besloot over te gaan tot instelling van een Energieraad, een lichaam, dat zal hebben na te gaan hoe de verschillende energieproducenten, electriciteits- en gasfabrieken op de beste wijze met elkaar kunnen samenwerken om het verspillen van kapitaal te voorkomen.

WIPKORENMOLEN TE TIENHOVEN (UTR.)

Coördinatie dus. Een Commissie onderzoekt thans dit vraagstuk. Er zal zeker alles voor te zeggen zijn, dat in dit centrale orgaan de beteekenis van den windmolen als bron van energie niet over het hoofd zal worden gezien. Men moet de perspectieven, door aesthetici en technici geopend, niet achteloos voorbijgaan. Juist hier geldt het problemen, waarvoor aan het bekende woord „gouverner c'est prévoir” gedacht moet worden. Tot voor kort maakte men zich niet bezorgd over de energie-problemen, doch de ingewikkelde economische crisis en de toenemende internationale spanningen dwingen er den leiders van onze nationale samenleving toe om op hun hoede te zijn. Kortzichtigheid kan mettertijd voor onze volkshuishouding onberekenbare schade met zich medebrengen. ☼ Het is wel een van de moeilijkste verschijnselen van het tegenwoordige leven, dat vele noodzakelijke vernieuwingen en hervormingen altijd pas na zoo langen duur kunnen worden verkregen. Gelukkig, dat ons land een Vereeniging rijk is, die energiek voor de molens opkomt, en dat er tegenwoordig ook iets van een internationale activiteit te bespeuren valt. Moge dit alles ten slotte tot de begeerde resultaten leiden. ☼ In een laatste artikel nog iets over deze vereeniging en haar werk. Zij verdient deze belangstelling ten volle. (Slot volgt)

Vreemde Edelsteenen

DOOR KO ZWEERES

VROEGER konden we het ijsvogeltje geregeld langs de duinbeekjes van Kennemerland aantreffen. Maar nu is dat anders geworden. De heele duinrand is volgebouwd met villa's, in alle mogelijke bouwstijlen. Sommige hebben zelfs heelemaal geen stijl, dat zijn de ergste. Maar er zijn ook bouwsels bij, die bewijzen dat de moderne woning heel goed in het landschap kan

ACHTKANTIGE BOVENKRUIER (HOUTZAAG-, PEL- EN KORENMOLEN) TE HOLWIERDA (GRON.)

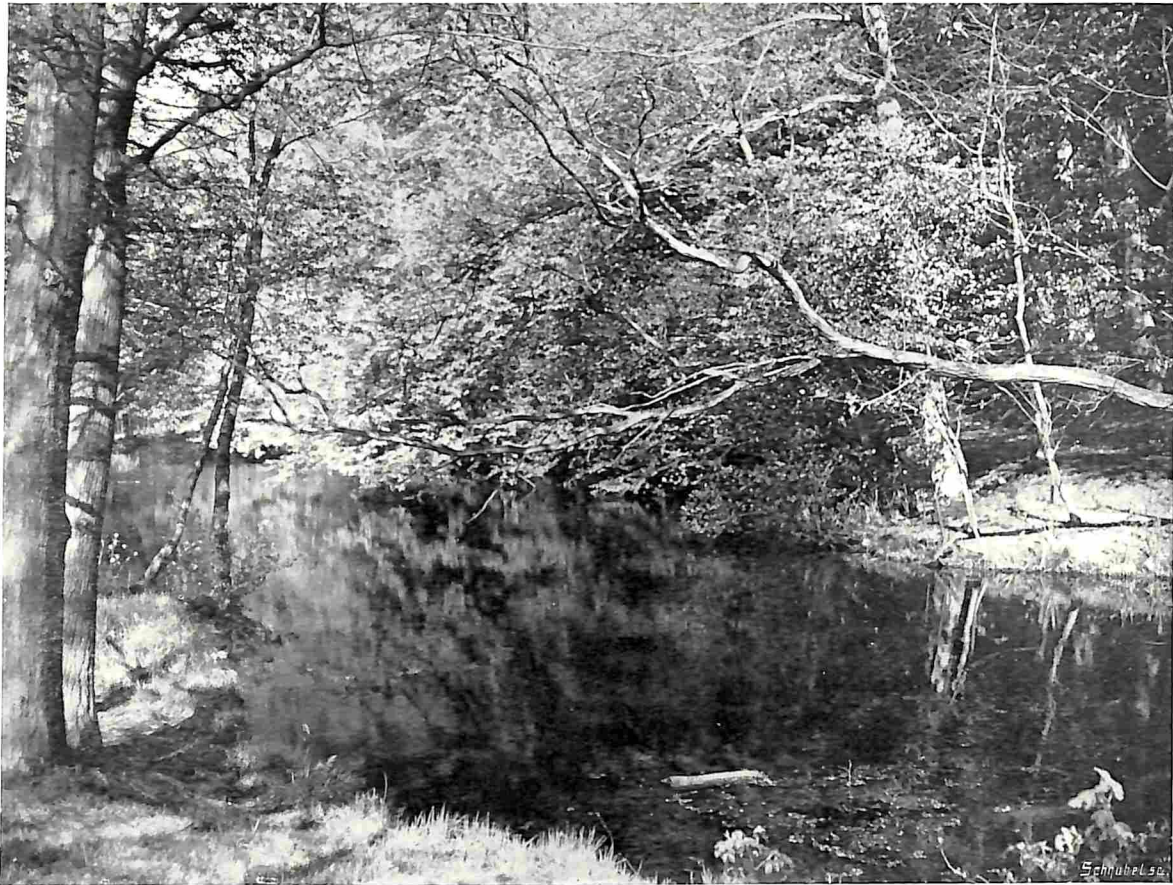

STANDERDMOLEN TE OSSENDRECHT (N.-B.)

passen, zonder dat de architect zijn toevlucht hoeft te nemen tot rieten daken en andere gekunsteligheden. ☼ Maar hoe goed die villa's soms in de omgeving opgaan, er is door die bouwerij heel wat natuurschoon vernield. Er zijn nu eenmaal planten-, maar vooral diersoorten, die onmiddellijk verdwijnen, waar de mensch zich komt vestigen. Terwijl een andere categorie, musschen, spreeuwen, zwaluwen, met den mensch meekomen en beste maatjes met hem zijn. ☼ Tot de eerste groep behoort het aardige ijsvogeltje. De duinbeekjes zijn echter verdwenen, de duinplassen uitgedroogd en nog slechts op enkele plaatsen heeft het diertje kunnen standhouden, waar het vroeger algemeen was. ☼ Dat is natuurlijk heel jammer, maar er is niets aan te doen. Het is hier geen moedwil of onnadenkendheid, doch slechts een logisch gevolg van den trek naar buiten. Zich daartegen te verzetten, zou dwaasheid zijn. ☼ Gelukkig zijn er nog plekjes genoeg, waar het ijsvogeltje wel rustig z'n broedsel kan grootbrengen. Waar nog wel vischrijke water-tjes zijn, die hem en zijn kroost aan de kost helpen en klaterende beekjes met steile, zandige oevers waar hij zijn nestgangen in kan uitgraven. Die vinden we in Twenthe, in den Gelderschen Achterhoek, in Limburg en in Brabant nog te kust en te keur. ☼ En dat ook daar het aantal ijsvogeltjes achteruit gegaan is, en misschien nog wel steeds achteruit gaat, heeft oorzaken, die wel uit den weg geruimd konden worden, als we daarbij maar niet al te vaak op wanbegrip en onwil stuitten. ☼ Het ijsvogeltje voedt zich met vischjes. Daartoe heeft het een vaste zitplaats op of bij het water, een paaltje, een overhangenden tak, vanwaar het de vischjes kan gadeslaan, die onder hem in het kristalheldere water zwemmen. Ziet het zijn kans schoon, dan ploft het met een vaartje naar beneden, duikt pardoos onder, dat de spatten naar alle kanten rondvliegen en zit even later met een vischje in den bek rustig weer op z'n tak, alsof er niets gebeurd was. ☼ Als onze visscher zich nu maar steeds aan

de snelstroomende beekjes of de afgelegen vennen hield, zou er geen enkel bezwaar zijn. Maar de slimmerik heeft ontdekt, dat de vijvers van de vischkwekerijen vol zitten met vischbroed en dat hij daar zonder al te veel inspanning meer kan vangen, dan hij anders met veel moeite uit zoo'n beekje haalt. ☼ Nu is een vischkweker ook maar een mensch. Als zoo'n vogeltje dag in dag uit in z'n vijvers komt visschen, kan hij natuurlijk kwaad worden en zeggen: „Dat moet uit zijn!” Maar ijsvogeltjes kunnen niet lezen en bordjes „Verboden te visschen” helpen bij hen bitter weinig. Doch er is een ander middel, dat probaat helpt. Een paalklem op een paaltje waar de kleine visscher gewoonlijk zit en na een poosje hangt er een fladderend, kleurig vogeltje met gebroken pootjes, gevangen in den greep van het wreede, koude metaal.

Zoo eindigen heel wat ijsvogeltjes hun leven, en zoo komt het ook, dat hun aantal zoo onrustbarend is teruggelopen. ☼ Maar die vischkweker's vergeten, dat gezonde visschen zelden aan de oppervlakte van het water zwemmen en steeds hun lichte buikzijde naar onderen gekeerd houden. Alleen zieke of

EEN DIKKE, OVERHANGENDE TAK VAN EEN OUDEN ACACIA IS DE VASTE ZITPLAATS VAN ONS IJSVOGELTJE

gewonde exemplaren komen boven drijven, en die worden er het eerst door den kleinen visscher uitgepikt. Zoodat hij zorgt voor een gezonden vischstand, waar de vischkweker hem niet dankbaar genoeg voor kan zijn. ☼ Als ze zoo nu en dan ook eens een enkel gezond vischje meepakken, zouden we dat kunnen beschouwen als het loon voor het nuttige werk dat ze verrichten. Bovendien, het diertje is zoo klein, zijn behoeften zijn zoo gering, dat de schade voor een kwekerij van eenigen omvang toch van geen beteekenis kan zijn. ☼ Laten we den vogel eens in zijn eigen omgeving opzoeken. We gaan daartoe naar een van de kronkelende beekjes, waaraan de Geldersche Achterhoek nog zoo rijk is. Kronkelend en slingerend baant het zich een weg door het vlakke land, maar als we in het bosch komen, dat hier dicht en nog ongerept is, is het haast niet meer te volgen. Dikke boomstammen zijn door den storm ontworteld en hangen over het smalle watertje, dat soms geheel onder de overhangende planten schuil gaat. Beuken en andere loofboomen buigen hun takken over het

water en een dikke, overhangende tak van een oude accacia is de vaste zitplaats van ons ijsvogeltje. ☼ Daar komt hij aan. Een blauwe flits schiet over het water, maar als hij neerstrijkt, is het, alsof een tropische bloem uit haar knop barst. Smaragd-groen en cobaltblauw is de rugzijde, warm oranje-rood zijn borst en buik. De stevige snavel is zwart, maar aan de korte pootjes, die nog maar net te zien zijn, draagt hij roode laklaarsjes. ☼ Telkens weer vraag je je af, hoe zoo'n exotisch diertje in onze vogelwereld verzeild is geraakt. Want dat hij hier thuis hoort, is haast niet te gelooven. Dat gedrongen lichaampje, die wonderlijke, groote snavel, die veel te korte pootjes, die felle uitdagende kleuren, dat is niet Hollandsch. Dat moest glinsteren onder de tropenzon, dat moest weerkaatsen in het kristalheldere water van een Indisch bergmeer. ☼

Wij zijn niet voorzichtig genoeg geweest met onze bewegingen, want plotseling vliegt het diertje met en uitdagede weg. Als we het doorden kijker volgen zien we, hoe het in een gat in den steilen oever verdwijnt, en als we naderbij komen, staan we al weer verwonderd. ☼ Want uit

het gat komt een walgelijke stank van bedorven visch. Hoe is het mogelijk, dat het kleurige, schitterende diertje in zoo'n duister, onappetijtelijk hol woont, waarvoor de eerste de beste spreekwoord zou ophalen? ☼ Aan het eind van de gang, die het diertje zelf heeft uitgegraven met geen andere hulpmiddelen dan snavel en pootjes, ligt het nest. De gang loopt een weinig op, zoodat de jongen geen last kunnen krijgen van instroomend regenwater. Die jongen — het zijn er meestal zeven — liggen in een kringetje en telkens als er een zijn portie visch, die de oude aanbrengt, gehad heeft, schuift hij door, om plaats te maken voor z'n buurman. Zoo krijgt elk zijn beurt en er is nooit gedrang of gevecht om de beste hapjes. Tenminste, dat vertellen sommige vogelboeken. Of het waar is, weet ik niet. Dat is natuurlijk niet zoo gemakkelijk vast te stellen. ☼ Als de jongen groot zijn, waar wel een week of vier mee heen gaat, trekken ze met de ouden de wijde wereld in. Ze leeren vischjes vangen en de talloze gevaren welke een ijsvogelleventje bedreigen, uit den weg te gaan. Wat lang niet altijd meevalt en

voor het winter is, is de sterkte van het kleine troepje al aanzienlijk teruggelopen. ☼ De jongen kunnen dan al op eigen beenen staan en nu kunnen we hen op de meest uiteenlopende plaatsen aantreffen. Vooral als sloot en plas bevroren zijn. Dan zoeken ze elk open plekje op en visschen ze zelfs wel in zee. Dan kunnen we hen aantreffen aan de pieren van onze havens, waar ze als blauwe flitsen over het water schieten, kleurige, bonte vogeltjes, als vliegende edelstenen.

Het nieuwe landhuis

DOOR W. RETERA WZN. (S'ot)

VELEN meenen dat juist het steile rieten- en pannendak kenmerkend is voor het landhuis, ook van heden. Deze opvatting is niet alleen gebruikelijk bij leeken, doch ook bij een deel van de architecten, die zich aan de tradities in de architectuur willen blijven vastklemmen. ☼ Omdat wij hier toch met het uiterlijk van het nieuwe landhuis bezig zijn, moeten wij in dit verband de schoorsteenen noemen. Door het

dak van het oude landhuis baande zich een groot aantal schoorsteenen naar boven, en meestal beijverde zich de architect van die uitsteeksels „iets te maken”. Dit groote aantal was het gevolg van de haard- en kachelverwarming, doch nu de centrale verwarming zich meer en meer begint in te burgeren, ook in de kleine landhuizen, zijn buiten die der centrale verwarming slechts rookkanalen noodig voor enkele open haardjes — waar-

aan men nog altijd blijft hechten — en voor een fornuis met kolenverwarming, voorzover deze nog niet door elektrische- of gasverwarming is verdrongen. Ook bij de imitatie-Engelsche landhuizen was het de gewoonte uitwendig aan het schoorsteenkanaal grotere afmetingen te geven dan noodig was; om het geval nog wat eerwaardiger te maken, bouwde men van afbraaksteen geweldige

gevaarten, die schoorsteenen moesten verbeelden, doch . . . geen kanalen bevatten. Ook voor de heilige symmetrie werden deze holle, nergens voor dienende gevaarten gemaakt. De zin naar décor, naar representatie, naar uiterlijk vertoon, is kenmerkend voor het oude landhuis, het nieuwe is eerlijk, zuiver, het wil alleen maar woning zijn,

alleen maar voor woning dienen. ☼ De drang naar licht en lucht, naar hygiëne en efficiency hebben de inrichting en meubilering der woning principiëel beïnvloed. Dit is in de plaats gekomen voor den zin naar representatie, hier ook, voor de indrukwekkende uiterlijkheden van pronk en sier die voor de oude woning zoo maatgevend was. De oorzaak van deze principiële wijzigingen ligt niet alleen in de inkrimping der geldelijke mogelijkheden, doch ook dieper, in een andere geest, die vreemd staat tegenover uiterlijk en ieege praal en niet meer wortelt in een soort burgerlijke zelfgenoegzaam-

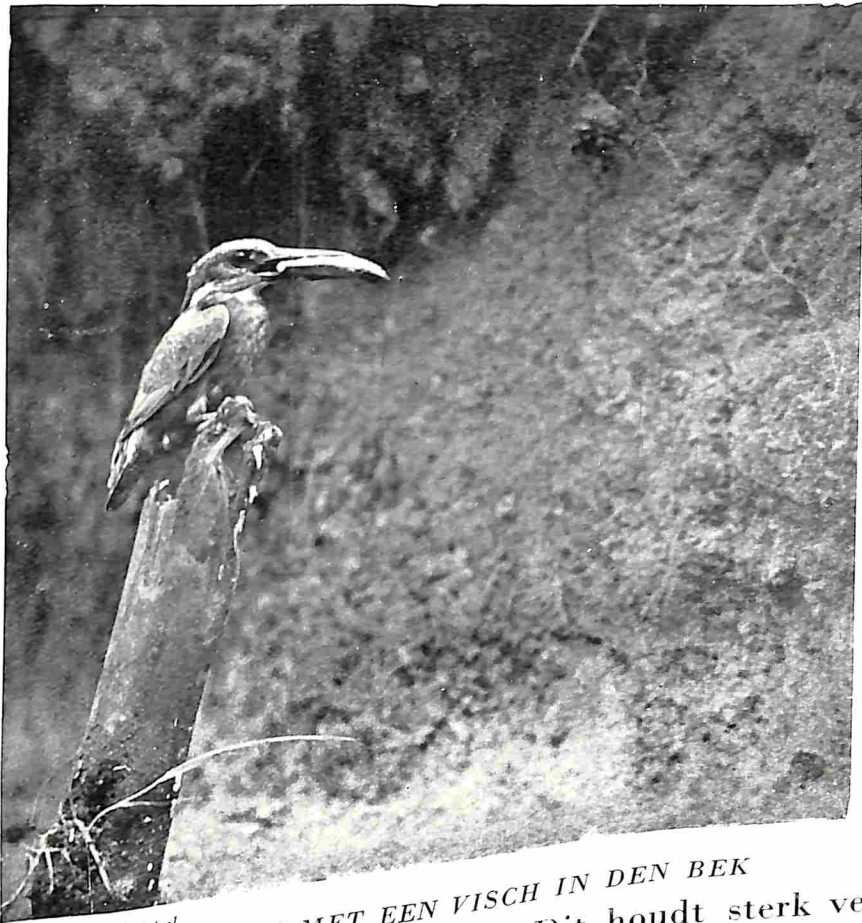

Foto v. d. Peppel
IJSVOGELTJE MET EEN VISCH IN DEN BEK

DÉTAIL VAN HUIS AAN DEN KRALINGSCHEN PLAS BIJ ROTTERDAM
(Architecten Brinkman en van der Vlugt)

heid. Dit houdt sterk verband met de verandering in de levensverhoudingen, waarbij de vrouw des huizes niet meer dan noodig met het onderhoud van al dien rompslomp wenscht te zijn belast en de mogelijkheid voor zich opeischt van uitleving harer eigen persoonlijkheid. In vroeger jaren was de vrouw niet veel meer dan de eerste

der dienstboden en moest het grootste gedeelte van haar leven besteden aan het onderhoud van volmaakte overbodige zaken. Zooals reeds is opgemerkt, is de inkrimping van het personeel gemakkelijk gemaakt door de vereenvoudiging der huiselijke bezigheden bij ko-

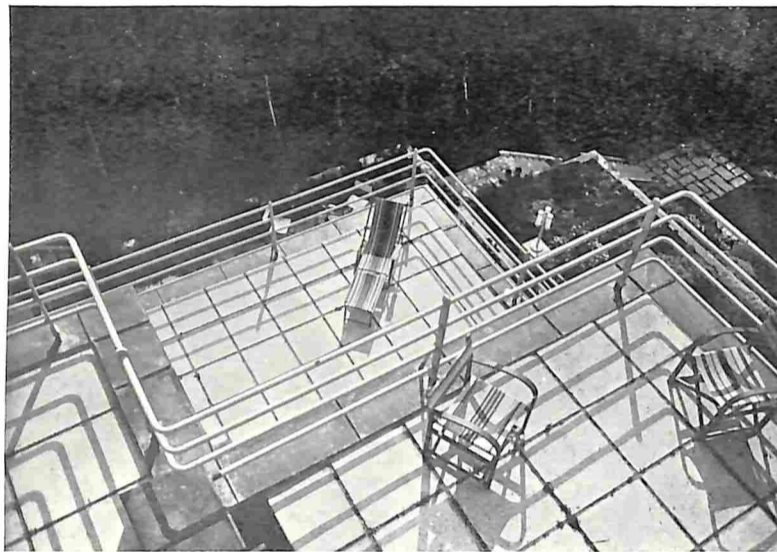
ken, wasschen en verwarmen, en glatte meubelen zonder stofvangende profielen en versieringen, benevens vermindering van alle zaken, die onnoodig zijn en veel onderhoud vereischen. ☼ De opstelling der meubels moet zóó zijn, dat het middengedeelte vrij blijft, zoodat de kamer een open en ruimen indruk maakt. Het centrum is niet de salon of ontvangkamer, doch de woonkamer met enkele nevenver-

trekken. Het voormalige, door twee verdiepingen doorgetrokken trappenhuis of grootscheepsche „hall”, in een onzaligen tijd naar Engelsch voorbeeld naar ons landje overgebracht, is tot eenvoudige verbindingsgelegenheid teruggebracht, of zelfs samengesmolten met de woonkamer. Het wordt meer en meer gebruikelijk de afmetingen der slaapkamers vrij klein te nemen en de bespaarde ruimte te gebruiken voor kasten, naai- of werk-kamer, benevens voor bad- en douchegelegenheid. Doch ook in de kleine vertrekken wordt door ingebouwde meubels en handige vindingen zooveel mogelijk gezorgd dat het idee van ruimte behouden blijft. ☞ De groote keukens, die vroeger gebruikelijk waren, met hun haarden, hun rekken met roodkoperen pannen en andere inderdaad zeer decoratieve apparaten, hebben plaatsgemaakt voor een klein laboratorium, waar alles zijn plaats heeft en waarvan de inrichting nauwkeurig is bestudeerd. Rekening wordt gehouden met den gang der werkzaamheden, met opberggelegenheden voor vaatwerk en keukengerei, het plaatsen van keuken-, bezem- en koelkasten. Voor gemakkelijke verbinding met de eetkamer wordt gezorgd door een doorgeefkastje, doorschuivende laden voor het tafelgerei, een breede verbindingsdeur of een tusschenvertrekje dat als dienstkamer dienst doet. ☞ Natuurlijk is de verbinding der woonruimten met den tuin bij het nieuwe landhuis nauwkeurig bestudeerd. Want meer en meer gaat de passieve bewondering voor de natuur over tot een actieve: men wenscht zelf den tuin te onderhouden, zelf mooie bloemen te kweken. Overgangsvormen, zooals loggia's, serres en wintertuinen met glazen vouwdeuren en schuifdeuren zorgen er voor dat ook 's winters contact met de omringende natuur gehouden kan worden en 's zomers een bijna onmerkbaar overgang van binnen naar buiten bestaat. Overdekte zitgelegenheden aan de tuinzijde, in onmiddellijk verband met de woonkamer, zorgen dat men ook bij regenachtig weer buiten kan blijven. ☞ Een garage is voor den landhuisbewoner bijna onmisbaar. Meestal wordt een afzonderlijke garage gebouwd met gasverwarming. Het is ook mogelijk de garage bij het huis aan te sluiten, waarbij men ook de centrale verwarming kan doorvoeren. De deuren worden uitgevoerd als rol-schuif-

deuren, hetzij bewegend naar boven langs het plafond of als z.g. „om den hoek” schuivend. ☞ De techniek gaat voort, hardnekkig en onverdroten, vereenvoudigingen in te voeren, knappe hoofden zijn nutteloos bezig om nieuwe problemen op te lossen. Want ondanks het bereikte, zijn wij nog niet aan het ideale landhuis toe. Verbeteringen zijn er wel, maar meest zijn zij nog te duur voor de kleinere beurzen, behalve dan de huishoudelijke apparaten, die al aardig zijn aangepast. Het bouwstelsel met baksteenmuren, die de balklagen dra-

gen, wordt nog algemeen gevolgd, maar wordt wellicht in de richting van den skeletbouw gewijzigd; ook de vulling tusschen de skeletdeelen — vooral voor het vrijstaande landhuis van belang — van baksteenmuur veranderd in een samengestelden wand, waarbij de functies van waterkeering en isolering tegen atmosferische veranderingen en geluid worden gesplitst. De architecten moeten nauwgezet de opkomende problemen bestudee-

ren, open oog hebben voor de technische verbeteringen en deze zonder fanatisme toepassen. Het ontwijken ervan uit overdreven gevoelsbelemmeringen en het vasthouden aan traditie zonder meer, leidt tot niets. De mensch wil buiten wonen, maar doet dat niet om zich extra te behelpen. Er is niets verkeerd in wanneer hij gebruik maakt van uitvindingen die het leven vergemakkelijken. Wanneer iemand door een telefoon spreekt, kan hij het toch over mooie dingen hebben? In het nieuwe landhuis zien wij soms op grove wijze van de nieuwe mogelijkheden gebruik gemaakt, maar ook zien wij „schoonheid van zeer zuiveren aard” (om een woord van Van Deyssel te gebruiken) wanneer een fijne geest aan het werk is geweest.

DAKTERRASSEN OP EEN DOKTERSWONING BIJ WEENEN
(Architect Hans Elas)

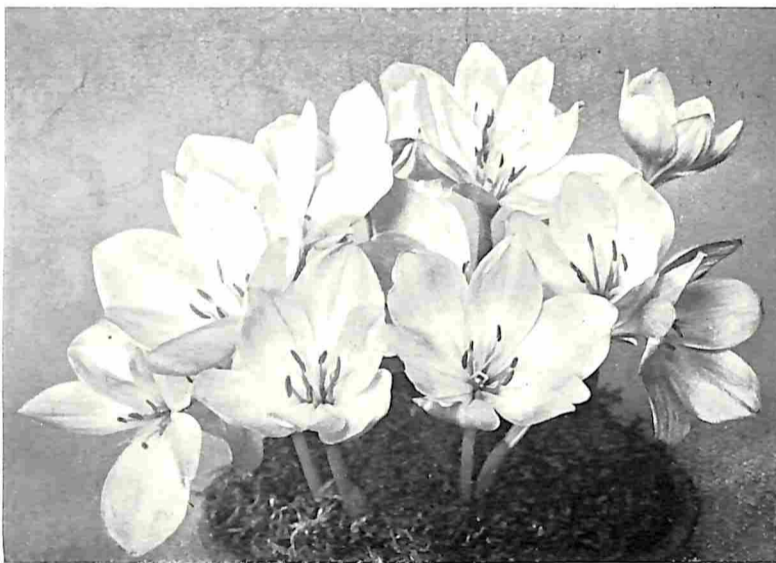

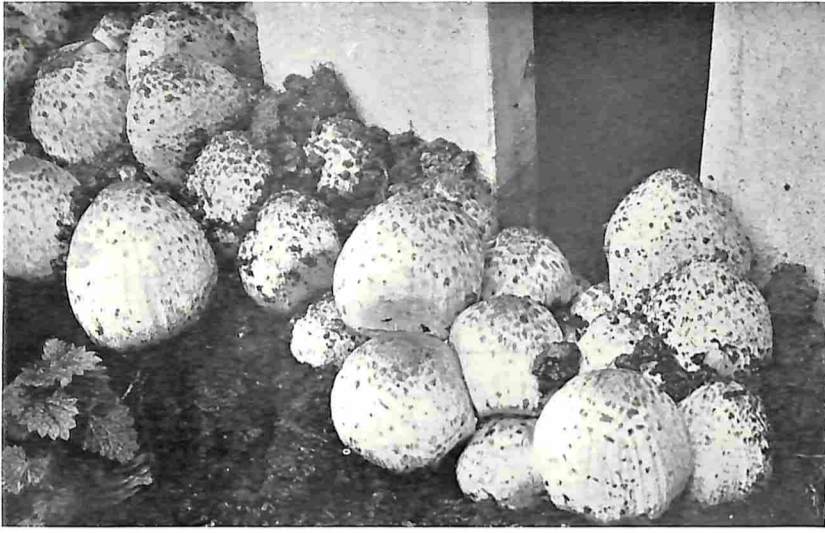
Foto ja. van Tubergen

COLCHICUM BORNMÜLERI

DE HERFSTTIJLOOS

DOOR P. MEIJER

EEN van de merkwaardigste planten, die in ons land voorkomen, is zonder twijfel de Herfsttijloos (*Colchicum autumnale*). Ze is hier echter verre van algemeen en komt alleen in Z. Limburg voor. Vooral in Zwitserland echter kunnen in den herfst de paarse, op crocussen gelijkende bloemen de weiden bij duizenden, neen, bij miljoenen bedekken, die door de in de weiden

INKTZWAMMEN IN BEGINSTADIUM

iets geheel typisch is in de natuur, gansch verschillend van dat der hoogere planten, die ieder jaar verschijnen met de regelmaat van een klok. Op plekken waar deze laatste eenmaal groeiden en waar zij niet door mensch of dier werden uitgeroeid, komen zij ieder jaar weer te voorschijn. Vroeg of laat steken hun eerste bladeren zich boven den grond, ontplooien zich de knoppen, vormen zich de vruchten, om tenslotte weer te verdwijnen. Soms is de bloei weelderig, de bloeitijd kort, soms ook is het omgekeerde het geval en ook verschilt op enkele plaatsen het aantal bloeiende individuen wel eens in belangrijke mate met een vorig jaar. Invloed van weersomstandigheden is zeer zeker meestal merkbaar, maar de planten zijn toch altijd wel aanwezig en als we iemand uitnoodigen om die of die zeldzame plant te gaan zien, bloemen te gaan plukken, dan zijn ze er ook. ☞ Zoo kunnen we dus op alle planten, behalve misschien op de grillige orchideeën, vertrouwen, maar met de paddestoelen is dat bijna nooit het geval. ☞ We hebben afgesproken tegen een bepaalden tijd een paddestoelententoonstelling in elkaar te zetten en een paar dagen van te voren loopen we naarstiglijk al de ons bekende plekjes af waar we vorige jaren massa's verzamelden. Dit jaar echter blijft ons korfje leeg en huiswaarts keerend blijven we nadenken over het onberekenbare karakter van een paddestoel. Verleden jaar waren ze, zooals te voorzien was na den drogen zomer, laat, maar er kwamen er toch nog genoeg. Dit jaar zagen we reeds in Augustus de hoeden glimmen tusschen het prachtige vochtige mos, maar het had toch heel goed kunnen gebeuren, dat het later vrij arm bleef aan zwammen. Paddestoelen brengen ons nu eenmaal verrassingen, verrassingen door hun plotseling verschijnen, hun wegblijven of een totaal ander gedrag dan we van hen gewend zijn. Het zou natuurlijk wel belangrijk zijn te weten door welke invloeden nu het eene jaar geheel anders verloopt dan een vorig, maar om daar achter te komen moeten we beschikken over een groot aantal gegevens. Een wetenschap, een grondige kennis van iets laat zich nu eenmaal moeilijk opbouwen

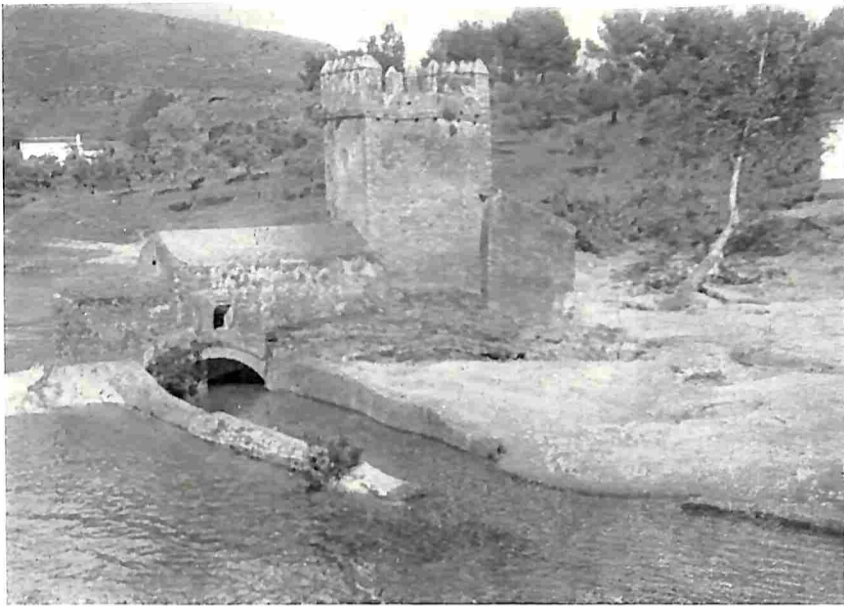

BOLETUS PARASYTICUS OP AARDAPPELBOVIST

zonder feiten en daar deze nog grootendeels ontbreken en nog steeds voor aanvulling vatbaar zijn, ligt hier weer werk voor alle mogelijke vereenigingen en groepen, die zich met paddestoelen bezig houden. Het is natuurlijk aardig als er een schooltentoonstelling wordt gehouden in October of November, waar een prachtige verzameling, voorzien van etiketten met Hollandsche en Latijnsche namen, te bekijken is. Maar . . . een naam is niet alles, niet het eenig belangrijke en juist degene, die zich ieder jaar met het inrichten van zulk een tentoonstelling bezig houdt, kan door aanteekenen van alle bijzonderheden in den loop der jaren een aardig overzicht krijgen van het grillige leven der paddestoelen. Soms is er van een bepaalde soort groote schaarschte gedurende vele jaren, soms ontbreken er enkele soorten in hun geheel en ook wel is het algemeen verschijnen der paddestoelen zeer vroeg of zeer laat. Natuurlijk moet in dit verband ook rekening met weers- en bodemomstandigheden worden gehouden en is het noodig, dat ook op allerlei bijzonderheden in het leven der boomen wordt gelet. Want daar er een eng verband schijnt te bestaan tusschen paddestoel en boom, is het natuurlijk ook mogelijk, dat er verband bestaat tusschen verschijnselen in het leven van den boom en het verdwijnen of de voorspoed van een paddestoel. Het is ook mogelijk, dat er na eenige jaren van overvloedige paddestoelengroei een mager seizoen aanbreekt, omdat de voorspoedige groei der vruchtlichamen (dit zijn dus de paddestoelen) wel eens kan gebeuren ten koste van de ondergrondse zwamdraden. Zien wij ook niet vaak, dat bij de hoogere planten geweldige bloemontwikkeling geschiedt ten koste van bladeren en totalen groei? ☞ Al dergelijke puzzles en vragen doen zich voor, niet gedurende een eersten tocht, waarop wij paddestoelen verzamelen, maar reeds na enkele seizoenen, die wij aan de studie der zwammen wijden. Vooral de studie der heksenkringen is altijd aardig en wie eens

HET VERVLOEIINGSproces DER INKTZWAMMEN SCHRIJDT VOORT

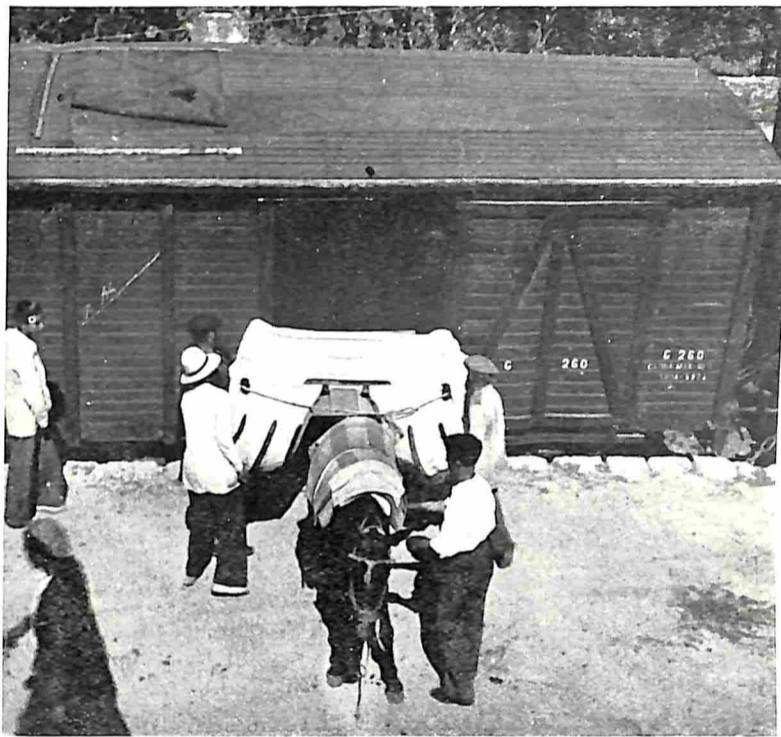

DE ROMANTISCHE WATERMOLEN AAN DE GUADAIIRA, WAAR WIJ ONS EZELTJE HALEN ¹⁾

een paar jaar achtereen een tekening van zulk een kring maakt, het aantal individuen telt en de straal van den cirkel meet, kan aardige dingen te weten komen. Hoogstwaarschijnlijk zal hij dan merken, dat het aantal individuen, bij intact blijven van den cirkel, steeds grooter wordt en de straal steeds langer. Het ondergrondsche mycelium of de zwamvlok breidt zich dus ieder jaar uit, groeit verder, om telkens aan zijn rand de vruchtlichamen te vormen. Soms blijven die heksenkringen meer dan een maand goed en het is een aardig gezicht zulk een cirkel op een grazig duinweetje of ook wel eens op het grasveld in onzen tuin te zien groeien. Aardig zijn ook ieder jaar weer de inktzwammen, die zoowel in het voorjaar als in het najaar, in een kwakkelwinter ook wel eens in December of in Januari te voorschijn komen. Het vorig jaar groeiden zij in zeer groote hoeveelheden vlak om ons huis en scheen het wel of zij zich geweldig naar alle kanten uitbreidden. Hoe het nu zal zijn? Het is ook altijd aardig om eens op den groei van zoo'n enkele inktzwam te letten. Soms, bij warm weer, groeien ze snel, soms doen ze het langzamer aan. Dat de later tot inkt vervloeiende hoeden bij het boven den grond komen een groote kracht bezitten, merken wij verleden jaar toen ze op zwakke plekken door den teerweg heengroeiden. Alleraardigste paddestoeltjes zijn ook de nestzwammetjes, grijze bekertjes met ronde schijfjes, die daar liggen als eitjes in een vogelnest en veel voorkomen op vermolmd hout. Een andere bewoner van rottend hout en daarom misschien wel een goede bekende van iederen tuinbezitter is het elfenbankje, *Polyporus versicolor*. Het is een onschadelijke paddestoel, maar er zijn onder die z.g. elfenbankjes zwammen, die veel gevaarlijker zijn en die, waar zij uit den nog levenden boom te voorschijn komen, niet veel goeds voorspellen. Hier is het verband tusschen paddestoel en boom niet meer van onschul-

digen aard en hier wordt de zwam dus parasiet. Een aardig voorbeeld van parasitisme is nog de *Boletus parasiticus*, die leeft ten koste van de aardappelbovist. Het leven van den paddestoel is dus vol schakeering. Nuttig, grillig, schadelijk, mooi, leelijk, voedzaam en belangrijk zijn ze en naast het vele, dat opgelost is, blijven nog een massa vragen over. Waartoe echter iedere paddestoelenverzamelaar het zijne bij kan dragen.

Op zekeren dag bracht maarschalk Pilsoedski, toen hij opperbevelhebber van het Poolse leger was, een officieel bezoek aan de Fransche hoofdstad. Hij werd aan het station ontvangen door BRIAND zelf, die toen voor de zevende maal ministerpresident was. Briand begeleidde den hoogsten gast naar een diner bij den President der Republiek, Alexandre Millerand. Het diner droeg een hoogst officieel karakter en verliep dus uiterst stijf. Bij de koffie trachtte Briand de conversatie wat lossier te maken, door Millerand, die aan het conservatieve Bloc National zijn verkiezing tot

EEN BROODKORF WORDT OP DEN EZELRUG GEHESCHEN

president dankte, er aan te herinneren, dat zij alle drie elkaar reeds eerder eens ontmoet hadden. Millerand, die zich deze ontmoeting niet herinneren kon, vroeg waar en wanneer dat geweest was, waarop Briand langs zijn neus weg antwoordde: „Och, dat was indertijd te Amsterdam, toen we alle drie afgevaardigden naar het tweede Congres des Internationales waren”. En kalmpjes voegde hij er aan toe: „Kamerad Pilsoedski is maarschalk geworden, en u bent President van een bourgeois-republiek, waarvan ik zelf ministerpresident ben. Nu ziet u eens, wat wij alle drie aan het Socialisme te danken hebben!”

¹⁾ De afb. op deze blz. behooren bij het artikel „Een dag aan de Guadaira” op blz. 518.

OVERAL ZAGEN WIJ AAN DE OUDE IRRIGATIEMOLENS DE EZELTJES IN DE WEER